

## บทคัดย่อ

ความเปราะบางทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเป็นประเด็นการศึกษาได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นการศึกษาความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีรายจ่ายเพื่อการบริโภคในอนาคตต่ำกว่าเส้นความยากจน ซึ่งจะทำการวางนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมีความชัดเจน และตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น งานศึกษาค้นคว้านี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปราะบางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ สังเคราะห์ปัจจัยที่สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอแนวนโยบายที่เหมาะสมต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยความเปราะบางในภาพรวมประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2560 ค่าเฉลี่ยความเปราะบางเท่ากับร้อยละ 46.56 ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความเปราะบางต่ำสุด ในขณะที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) มีค่าเฉลี่ยความเปราะบางที่ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ทำให้สัดส่วนครัวเรือนเปราะบางใน 3 จังหวัดชายแดนใต้สูงกว่าพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน (ร้อยละ 61.00 ร้อยละ 47.81 และร้อยละ 80.87 ในปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตามลำดับ) สะท้อนถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ความเสี่ยงจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ครัวเรือนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ประสบในระยะที่ผ่านมา เป็นสาเหตุหลักที่เหนี่ยวนำให้เกิดความเปราะบางทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งทับซ้อนกับปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยมีสาเหตุสำคัญจาก 1) ลักษณะครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกเด็กและผู้สูงอายุเกินกว่า 2 เท่าของจำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน 2) ครัวเรือนมีภาระหนี้สินในที่ดินและบ้านที่อยู่อาศัย หรือหนี้สินนอกระบบ 3) ครัวเรือนไม่มีหลักทรัพย์/เครดิตในการกู้ยืม เพื่อใช้ในการเข้าถึงแหล่งทุน และ 4) เหตุการณ์ในพื้นที่ เช่น ค่าครองชีพ/ต้นทุนการประกอบอาชีพสูง ภัยธรรมชาติ ราคาสินค้าเกษตรผันผวน สมาชิกในครัวเรือนติดยาเสพติด/บุหรี่ยาเสพติด สมาชิกครัวเรือนไม่สามารถหางานทำในพื้นที่ได้ เป็นต้น

ทั้งนี้ แนวทางในการแก้ไขปัญหาของครัวเรือนส่วนใหญ่ เป็นการร้องขอความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นกลไกทางสังคมที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม จากข้อจำกัดในการดำเนินการ จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ความไม่แน่นอนของงบประมาณ ส่งผลให้กลไกทางสังคมไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันทีและทั่วถึงทุกครัวเรือน ดังนั้น การพัฒนากลไกทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนเปราะบางใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

## Abstract

The vulnerability of the household economy is an issue that garnered popular interest from its focus on the probability that a household will have less disposable income than the poverty line in the future, which helps poverty reduction policies be more specific and reach their targets better. The objective of this research is to study the vulnerability of the Thai-Muslim households in the Southern border provinces, synthesize its causes, and find methods to remedy said vulnerability in the form of appropriate policy recommendations.

The study shows that the average of vulnerability in Thailand has continuously decreased. In 2017, the average rate of vulnerability is 46.56 percent, with Bangkok holding the lowest rate in the country, while the Southern border provinces (Pattani, Yala, and Narathiwat) held relatively high vulnerability rate when compared to other areas, causing a much higher proportion of vulnerable households in the Southern border provinces (61.00 percent, 47.81 percent, and 80.87 percent in Pattani, Yala, and Narathiwat, respectively). This explains why poverty reduction policies have not been as effective as they should have thus far.

Risks that arose from past incidents in the Southern border provinces is the primary cause of the vulnerability in the household economy, compiled with the issue of poverty in the area as the result of 1) the characteristics of the households where children and the elderly more than doubles the number of members in working age 2) the households have land, real estate, or informal debts 3) households lack the asset/credit to make loans and gain access to capital 4) circumstances in the area, such as high cost of living or working costs, natural disasters, volatile agricultural product prices, drugs/cigarette/alcohol addiction by family members, and family members not being able to find work in the area, etc. The households usually try to address this by seeking help from community leaders, religious leaders, and state agents, which is definitely an interesting social mechanism. However, limitations in enforcement due to low manpower and the uncertainty of the budget causes such mechanism to malfunction, making timely and thorough interventions impossible. Thus, the development of the social mechanism to be more effective is an essential process in assisting the vulnerable households in the Southern border provinces to be ready to face future events.